

La racionalització de Joan P. Fàbregas: el seu pensament organitzatiu i la seva Tecnòpolis Catalana

Josep Mª Cortès Martí
Universitat de Barcelona

Abstrac

A les primeries del segle passat, el segle XX, es construeix un discurs anomenat Pensament Organitzatiu Català (POE) d'autors diversos, professionals en camps tècnics diferents, amb postures ideològiques esparses, que també podríem anomenar de disseny. És a dir, de com organitzar un taller o una fàbrica, fins i tot, la societat, guiats pel criteri d'eficiència en relació a uns valors socials de progrés i modernitat. Entenen, que l'única manera d'organitzar un grup d'homes és amb l'anàlisi científica, la qual permet confeccionar una tècnica organitzativa. L'empresa, malgrat que el terme no és del tot habitual pels autors d'aquell temps, en tot cas, fàbrica o taller, s'entén com una institució articuladora de la societat. Articuladora perquè estratifica en el seu sí la societat, però també difon la innovació tecnològica. Exposant-ho des d'una òptica economicista, el taller o la fàbrica és com una "màquina" que redistribueix i estén el treball i la riquesa.

A principios del siglo pasado, el siglo XX, se construye un discurso llamado Pensamiento Organizativo Catalán (POE) de autores diversos, profesionales en campos técnicos diferentes, con posturas ideológicas dispersas, que también podríamos llamar de diseño. Es decir, de cómo organizar un taller o una fábrica, incluso, la sociedad, guiados por el criterio de eficiencia en relación a unos valores sociales de progreso y modernidad. Entienden, que la única manera de organizar un grupo de hombres es mediante el análisis científico, el cual permite confeccionar una técnica organizativa. La empresa, a pesar de que el término no es del todo habitual por los autores de aquel tiempo, en todo caso, fábrica o taller, se entiende como una institución articuladora de la sociedad. Articuladora porque estratifica en su seno la sociedad, pero también difunde la innovación tecnológica. Exponiéndolo desde una óptica economicista, el taller o la fábrica es como una "máquina" que redistribuye y extiende el trabajo y la riqueza.

At the beginning of the last century, the twentieth century was a speech call Thinking Organizing Catalan of various authors, professionals in various technical fields, with scattered ideological positions, which also could be called design. That is, how to organize a workshop or a factory, or even society, guided by the criterion of efficiency in relation to social values of progress and modernity. Understand, therefore, that the only way to organize a group of men is the scientific analysis, which allows to make a technical organization. The company, although the term is not quite common in the literature of the time, anyway, factory or workshop, understood as articulating an institution of society. Articulating so stratified society within it, but also spreads the technological innovation. Exposing it from an economics perspective, the workshop or factory is a "machine" that redistributes and extends the work and wealth.

El personatge i el seu temps

Joan P. Fàbregas¹ economista autodidacta, va néixer a Sant Martí de Provençals (Barcelona), el 1893 i va morir a Londres, 1966. Home polièdric, adaptat a les circumstàncies que li va tocar viure. Aquest economista militant de la CNT i fill d'un taverner del Poble Nou, va realitzar estudis primaris i de comptabilitat. Editor de la revista *El Productor* i divulgador prolífic, va centrar-se en la temàtica que avui anomenaríem economia internacional.

El nostre autor probablement és una excepció en els corrents ideològics plantejats en aquell període que hom pot considerar de revolucionari, en tant representa el moment històric on es lluita desesperadament per convertir en realitat un model de societat que només es podia trobar en el món de les idees². Molt sintèticament, el primer model anomenat d'esquerra liberal es genera dins l'enquadrament d'Esquerra Republicana de Catalunya i altres forces polítiques afins. El segon, l'anarcosindicalisme en les files de la CNT-FAI sense entrar en més detalls. El tret més característic per l'esquerra liberal és la petita propietat i constitueix la clau de volta del seu edifici ideològic. Defenen en el seu ideari el mercat com a mecanisme necessari per la formació de capital i la distribució de la riquesa. Per l'anarcosindicalisme, en canvi, el seu edifici ideològic s'estructura en la llibertat absoluta de l'individu i la desaparició de l'estat. Postulen una societat on l'individu no estigui sotmès al poder de l'estat i conseqüent no estigui condemnat a la desigualtat entre els homes³.

Per una altra banda, el seu període històric comprèn totes aquelles innovacions tecnològiques que apareixen durant la segona meitat del segle XIX, però que no es posaran en marxa fins després de 1892, malgrat que la febre d'or dinamitzà i cristal·litzà moltes d'aquestes innovacions en inversions. També, però, cal tenir present, que tant el noucentisme com el racionalisme, s'han de llegir com a programes de modernitat, els quals probablement afaïçonaren la imatge externa i l'estructura física, els processos de producció i distribució de la Catalunya del nou-cents. La modernització que es donà durant els primers decennis del segle XX està caracteritzada per tot un esforç en la renovació de les infraestructures d'educació i de comunicacions. A més, les empreses adoptaren tots aquells avenços tècnics que suposaven un increment de productivitat, alhora que es desenvolupaven nous sectors industrials. Les transformacions de l'aparell productiu significà l'adaptació de les organitzacions empresarials i la necessitat d'incorporar treballadors amb habilitats laborals que engegessin els nous processos productius⁴.

1 No hi ha coincidència amb el nom i la lletra P; per l'ICEA la "P" és la inicial de "Pau", del nom compost de "Joan Pau", essent el segon cognom Llauro. Per la Wikipedia, en canvi, "P" és el seu primer cognom "Porqueras". No obstant, tant un com l'altra font electrònica, coincideixen en la descripció biogràfica del personatge;

ICEA Instituto Ciencias Ecoómicas y de la Autogestió:

http://iceautogestion.org/index.php?option=com_content&view=article&id=48:joan-pau-fabregas-llauro&catid=25:informacion&Itemid=76. Obtinguda el 14 de juny de 2013;

Wikipedia en català:

http://es.wikipedia.org/wiki/Joan_Parqueras_i_F%C3%A0bregas Obtinguda el 14 de juny de 2013

2 Tot i ésser un mateix tronc es manifesta en quatre branques: Neogremialisme, on el treball esdevé una font d'identitat i fins i tot de llibertat; Profordisme, que defenen els postulats del taylorisme i l'adaptació de la producció seriada a la idiosincràsia de l'estructura productiva; Pedagogia industrial que desenvolupen el paper que ha de jugar la formació del treballador i el directiu en la nova societat; Psicotècnia que es centra en la mesura i la classificació de les aptituds i de les actituds per cada lloc de treball definit.

3 Bricall, J.M. Ideologies i Programes econòmics; A: Política Econòmica de la Generalitat. Barcelona, editorial 62, segona edició 1978 p. 295 i ss.

4 L'arrencada de la industrialització a tot Europa connecta de manera no del tot deliberada, els progressos tècnics i el desenvolupament econòmic, dit d'una altra manera la tècnica és una de les variables que comporta un canvi estructural en la societat. La societat industrial sempre ha estat una tipus de col·lectivitat humana que ha accelerat els canvis socials

A principis del segle XX, aportacions d'autors d'àmbits acadèmics diferents i de països diversos, analitzen el treball com a subjecte de la ciència. Noms com els de Taylor, Ford, Fayol, Wundt, entre molts altres encapçalen el *moviment racionalitzador*⁵ del treball. Amb la voluntat de trobar el punt d'equilibri adequat entre esforç, rendiment i retribució, a Catalunya sobretot, i a la resta d'Espanya, hagué tot un corrent d'opinió, paral·lel a tot un esforç de recerca d'institucions diverses, sobre quina seria la incidència de la seva aplicació a la indústria⁶. La modernització organitzativa dels primers decennis del segle XX va significar una renovació que suposaven un increment de productivitat, alhora que es desenvolupaven nous sectors industrials.

Joan P. Fàbregas ens fa una suggerent interpretació, incorporant-se com a molts altres autors -Santiago Valentí, Cebrià Montoliu, Josep M Tallada, Josep Ruiz- al Pensament Organitzatiu. En el seu *Assaig d'Economia Política* publicat a Barcelona el 1937 i escrit amb català fabrià, sentència que «seria una equivocació lamentable creure que l'home ha arribat únicament al concepte de racionalització per un afany de lucre i d'utilitat, d'egoisme»⁷ i afegeix més endavant que el procés racionalitzador que recorre per tota les societats que volen ser capdavanteres han d'orientar-se vers el «principi d'equitat»⁸

El nostre economista pren postura ideològica, però també una ètica, davant el que vol dir racionalització de la societat. Una societat racionalitzada, significa, una societat que produeix riquesa però alhora la distribueix respectant el principi d'equitat, cosa que, tal com ens ho detalla no s'ha de confondre amb igualtat. La racionalització del treball defèn l'aplicació de principis objectius, científics, perquè l'esforç del treball humà sigui justament compensat i se'n tregui el màxim profit. Fàbregas ens diu:

és evident que aquesta racionalització té per objecte principal augmentar el nivell de vida, com a conseqüència d'un augment quantitatiu dels articles, un abaratiment important d'aquests articles, i la facilitat de la seva adquisició, per mitjà dels alts salaris que la producció en gran escala permet concedir a l'obrer⁹

Cal tenir present, però, que afirmar que la indústria a Catalunya a primers del segle XX era estrictament artesanal és molt agosarat¹⁰, però hi ha indicis que la majoria

i estructurals i l'episodi històric que estudiem es dona unes circumstàncies que fan palesa aquesta realitat social.

5 Corrent de pensament i opinió sobre els efectes de la racionalització en el nostre país. en el sentit, que tal com s'està veient en el procés de recerca que venim fent, autors de diferents àmbits professionals, publicats tant en revistes com en llibres, interpreten i aprofundeixen, en allò que hem convingut anomenat «Pensament Organitzatiu»

6 La preocupació fonamental en el discurs fou com evitar el conflicte social i quines haurien de ser les institucions que ho canalitzessin. Per aquest motiu es desenvoluparen una sèrie d'institucions encaminades a aquesta fi, el Museu Social per exemple, que després es convertí en l'Institut d'Orientació Professional, s'investigaren amb les tècniques més avançades del moment -la psicometria- les aptituds tant adquirides i innates dels treballadors. Això explica la creació d'"òrgans" que asseguressin els dos objectius: progrés industrial i equilibri social. La creació del Museu Social i la seva transformació en l'Institut d'Orientació Professional obre i tanca una etapa molt significativa de com s'hauria d'entendre, tal com ho anomenem avui en dia, el factor humà i com aquest factor ha de combinar-se en l'engranatge industrial.

7 Fàbregas, J.P. (1937) Assaig d'economia política, Volum I, (2ª Ed) Barcelona: edit Bosch.. P. 277

8 FÀBREGAS, 1937 p. 277

9 FÀBREGAS, 1937 p. 281

10 Quan es parla de fordisme i taylorisme a Catalunya les empreses ben bé no ho coneixien i la majoria en unes escales productives quasi artesanals. I només és a partir dels de la dècada dels seixantes del segle XX, que la racionalització del treball s'estén com a mecanisme de distribució -diguem, il·lusió organitzativa- per mitjà dels béns industrials dirigits al mercat de masses. Entre el programa de modernització i la seva realització conseqüent, la racionalització del treball es desenvolupa durant aproximadament setanta-cinc anys.

d'organitzacions productives no estaven pensades per aprofitar les economies d'escala¹¹ en el sentit taylorista i fordista, tot i que s'apliquessin principis de la racionalització del treball. No obstant, està contrastat com a finals de la dècada dels anys vint i la primera meitat dels anys trenta del segle XX augmenta la producció de béns de consum que va desenvolupar un incipient mercat de masses. Cosa que sens dubte denota una redistribució de la renda i un major benestar per les classes treballadores. En el sector de l'automoció, i en el cas concret d'*Elizalde* i *Ford Motor Ibèrica*, apliquen respectivament els principis de racionalització del treball i el sistema d'ensamblament fordista en la segona dècada del segle XX. L'estructura industrial catalana de principis del segle XX vivia una profunda reestructuració industrial. Resultat d'això fou una millora de la productivitat en general, cosa que es confirma per la introducció d'innovacions tècniques i alhora organitzatives dins de les empreses. Així mateix, la població activa catalana va passar de 1910 a 1930 del 34,7% al 51,5% a la indústria, augment que es feu per la pèrdua d'efectius en l'agricultura. El creixement del salari real entre aquells anys es comptabilitza en un 2,2. Un creixement molt considerable que forçosament fou impulsada per la aplicació dels criteris científics d'organització del treball. Alhora, una nova indústria de béns duradors, especialment automòbils i electrodomèstics, incorporen l'Organització Científica del Treball de bell nou, encara que la primera línia de producció que hagué a Catalunya en el sector de l'automoció fou el 1927 amb la instal·lació de Ford Ibèrica a la Avda. Icària de Barcelona. S'estima que el 1920 hi ha a Catalunya uns 3.500 automòbils en circulació, i el 1935 més de 50.000, molts d'ells importats, però que ens demostra un augment substancial del consum resultat de que la «racionalització assolida fa una producció de tipus perfecte, o preus més reduïts, i àdhuc s'obté una intensificació del producte»¹²

És la racionalització favorable al progrés humà?

Per què s'ho qüestiona el nostre autor del Poble Nou? Fàbregas en el seu llibre publicat el 1937 defensa la racionalització del treball, ja que el mètode productiu suposarà un augment dels salaris i suposarà un augment del benestar, donat que la organització científica garanteix el repartiment per mitjà d'allò que s'anomena "il·lusió organitzativa" (Cortès, 2008), és a dir, la seva aplicació fa possible la baixada de preus i per tant més probabilitat d'assolir "equitat" retributiva per mitjà de la baixada dels preus de productes seriatos. En un temps tant convuls, com fou els anys trenta, amb un panorama en què es començava a cristal·litzar el que serà el capitalisme organitzat de la segona meitat del segle XX, les transformacions de l'aparell productiu significà la incorporació de les noves tècniques organitzatives i l'adaptació del treballador amb noves habilitats.

Aquell fou un període que segons les dades demogràfiques expressa un dinamisme econòmic important. Cap el 1910 es comptabilitzava una població d'uns dos milions. El 1936 es registraven gairebé 3 milions d'habitants; això representa 1,33 anual. A Barcelona es concentraven uns sis-cents mil habitants. Molta població era d'origen català amb una immigració de les regions veïnes, culturalment i lingüística més properes. Tanmateix, la diferenciació social de la societat catalana era molt acusada. Les condicions de vida i de treball dels obrers industrials eren especialment dures. A les ciutats es constataren elevats nivells de mortalitat en els barris obrers. L'estructura tant diminuta de les empreses catalanes, com l'elevat grau d'especialització en béns quasi artesans, les formes organitzatives tradicionals dels tallers i les fàbriques basats en criteris més de control i d'explotació -en lloc de plantejaments científics- feien molt difícil la possibilitat d'implantar processos

11 Concepte utilitzat en la microeconomia per referir-se l'aprofitament més exhaustiu dels recursos necessaris per la producció amb l'objectiu de reduir el seu cost unitari.

12 FÀBREGAS, 1937 p. 281

productius innovadors. En conseqüència, les polítiques organitzatives més comunes se centraven en preus elevats, salaris baixos, llargues jornades, i prolongació de la vida útil de la maquinària. En aquestes circumstàncies la conflictivitat social era molt elevada, i és durant les dues primeres dècades del segle XX que el moviment obrer es comença a articular.

Per una altra banda, conscient que la racionalització converteix a l'home en una màquina, no aplicar-la seria «com negar el progrés». Maquinisme i racionalització, pels ulls del nostre autor, són ben bé sinònims, i per tant s'han trobat les solucions més adequades, doncs per a ell, bona part dels esculls que ho impedeixen no són de tipus tecnològic sinó de tipus sociològic. Pel nostre economista, la única manera de modernitzar-nos és posar fre a la injustícia i la misèria, resultat d'un marc jurídic desfasat, per la qual cosa ens diu:

doncs, aquest aspecte del nostre estudi, haurem d'arribar a la conclusió que no es tracta d'una deficiència científica, sinó d'unes fórmules jurídiques que, negant el progrés, es neguen elles mateixes; perquè, si aquestes fórmules jurídiques són antagòniques al progrés, no tenen raó de subsistir. Així, doncs, podem assentar el principi que la racionalització és una eina de dos talls: aplicada a un medi d'equitat, és un instrument de progrés i de civilització; aplicada en un sistema regit per la injustícia i l'egoisme, és un factor de misèria i de destrucció de l'home¹³

No obstant, Fàbregas argumenta que la racionalització és inevitable, ja que, si el que es desitja és evitar una insuficiència de recursos davant el creixement exponencial de la població, no hi ha més remei que intensificar el procés racionalitzador. Impedir el procés racionalitzador «seria impedir el progrés mateix», per tant, el "cost" que significa el "maquinisme" es veu més que compensat ja que

Per combatre eficaçment la teoria de Malthus, són precises dues coses; la intensificació de la producció agrícola i industrial, per mitjà de la racionalització portada a les seves darreres conseqüències, d'una banda, i, de l'altre, procurar la màxima compenetració de tots els elements que integren el procés de producció¹⁴

El discurs organitzatiu català planteja una perspectiva peculiar de la relació definida pel taylorisme entre treball, selecció i processos. La preocupació a Catalunya se centra en bona part en la selecció de personal, ja que es considera que és una de les variables més desateses de la racionalització del treball. Cosa que, també es manifesta en el discurs del nostre autor ambicionant una Catalunya moderna, industrial, formada, científica, de progrés i racional vers un model industrialista i socialment equilibrat.

"Nova York: tots rics; Moscou: tots pobres"

Parlar de globalització podria ser una és una futilesa, car totes les civilitzacions humanes s'han comunicat, han bescanviat, han fet negoci, han viatjat i han anat d'un lloc a un altre, això sí, dins del marc geogràfic conegut en cada moment històric. I el que és més important s'han connectat idees, maneres de pensar i de fer que transformen el marc institucional. Des d'aquest punt de vista, podríem coincidir que no és un fenomen nou. Ara bé, la novetat, probablement es troba en la velocitat de difusió dels canvis. El moviment de la racionalització científica del treball a

13 FÀBREGAS, 1937 p. 298

14 FÀBREGAS, 1937 p. 281

Catalunya/Espanya fou ràpidament divulgat per autors diversos, des de camps analítics i perspectives socials diferents; Santiago Valentí Camp *Dirección Científica del Trabajo* (Barcelona, 1911) i Cebrià Montoliu Togores *El sistema de Taylor y su crítica* (Barcelona, 1916) foren els precursors a casa nostra.

Quan Joan P. Fàbregas escriu sobre la temàtica ja feia uns anys que el "moviment racionalitzador" avançava; la mateixa racionalització del treball és tot un exemple del que hem escrit en el paràgraf anterior. L'adopció de les innovacions independentment del lloc d'on venen i la seva adaptació en un lloc i cultura concretes són els mecanismes més bàsics de la civilitat sempre globalitzada. Per aquest motiu, el nostre autor, com un dels molts actors "globalitzats", s'esforcen per mitjà del mètode comparatiu quin és el nivell de racionalització que ha arribat cada país. Fàbregas, bon coneixedor del comerç internacional i especialment dels Estats Units -doncs havia estat un temporada¹⁵- considera que és el país característic de la racionalització (sic) «al qual segueixen en ordre d'importància Alemanya, Anglaterra, França, Polònia, Txecoslovàquia i els països escandinaus. Els altres països, com Itàlia, Espanya, Japó, etc, la racionalització comença a prendre-hi, si bé d'una manera lenta, car es tracta d'organitzacions econòmiques que, si bé tenen un caràcter mixt de potència agrícola i industrial, més aviat es decanten pel caire agrícola»¹⁶

Abans de la guerra civil, el tèxtil representava la meitat del valor afegit de tota la producció industrial. Això ens porta a pensar, que l'economia del 1914 era ben diferent a la de 1936. La diversificació industrial, el fet migratori, la construcció de habitatges, obra civil (envasaments, carreteres, connexions elèctriques i telefòniques) juntament amb l'esforç de substituir l'energia del vapor per l'elèctrica, i la substitució de la tracció a sang pel vehicle de combustió, configuren tot un procés d'innovació, que sens dubte va suposar un replantejament en la cultura organitzativa a Catalunya. Aquesta expansió arribà fins a 1931-1932, començant, doncs, una reculada de l'activitat deguda fonamentalment, a una recessió en l'àmbit internacional. I també l'arribada de la Segona República, ja que retragué el capital inversor davant el nou règim polític. De totes maneres l'esfondrament de la Borsa de Nova York del 1929 i l'aturada del comerç internacional són dues bones causes per pensar en la caiguda de la inversió davant d'unes expectatives poc favorables. A Catalunya aquest entorn no l'afectà de manera important degut a la pujada de salaris aprovat per la República i les bones collites d'aquells anys, cosa que estimulà la demanda interior. Durant 1914 i el 1936 s'aplicà una política proteccionista, cosa que ens permet aduir que no incentivà la competència i per tant la necessitat d'adaptar-se a les contingències del mercat.

Fàbregas polaritza el seu discurs. La revolució Russa de 1917, el protagonisme dels Estats Units després de la I Guerra Mundial, comença definir -que amb gran agudesia descriu el nostre autor- un món bipolar, amb dos models econòmics i socials doctrinalment definits on

El procés de racionalització com a causa dels gran canvis mundials, i sobretot la Rússia de després de 1917 l'economia mundial ha canviat. En aquesta instants, els estats Units compten amb prop de 10.000.000 de parats. Aquells obrers, que solament un parell d'anys tenien la seva caseta, el seu auto i tota una munió d'altres coses, que els feien una casta privilegiada, diferent de les altres masses obreres del món, avui paguen el seu egoisme d'ahir, tota vegada que l'estat dóna únicament un

15 <http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/4-economia/18-economia/650444-el-mon-de-joan-p-fabregas.html>.
Obtinguda el 9 de juliol de 2013

16 FÀBREGAS, 1937 p. 298

subsidi migrat a uns dos milions d'obriers sense feina, i a la resta, junt amb llurs famílies, subsisteixen com poden, gràcies a la caritat pública¹⁷

A Catalunya durant aquells anys hagué un gran debat sobre quina havia de ser el model de social que havia de sorgir de l'aplicació del fordisme. Autors tant diversos com el metge i antropòleg Antoni Oriol Anguera (1939) fan tota una antologia dels efectes que comportarà la pèrdua de l'ofici i el consumisme desafortat. Fàbregas, ens diu al seva

Henry Ford, un dels apòstols –possiblement el primer- d'aquesta filosofia econòmica del poble americà, no admetia límits a la seva voluntat, com si totes les coses e la vida no tinguessin límit i un terme; però ha hagut de confessar el fracàs dels seus principis, perquè la crua realitat ha desvetllat els homes de cervell de ferro i cor mecànic, per a mostrar-los que en la vida tot avença d'una manera progressiva, lenta i ordenada¹⁸.

I des de la seva adscripció política, afirma que l'aplicació deliberada dels criteris de racionalització a la llarga pot suposar el fracàs del sistema ja que el «Tret psicològic dels Estats Units. Una raça dinàmica. Ens diu com després de la primera guerra mundial arrabassa el predomini de la vella Anglaterra»¹⁹ Per Fàbregas Rússia representa un model social alternatiu davant el fracàs dels Estats Units. Una nació, Rússia que

amb prou potencial per aplicar la procés de racionalització i prova d'això són els plans quinquennals que permeten de manera ordenada la seva aplicació»²⁰. Tècnicament l'aplicació dels criteris de racionalització són els mateixos, però la seva diferencia rau en el model social «representa una nova modalitat de la racionalització, tota vegada que descansa sobre un sistema col·lectivista, que és diametralment oposat a l'essència del vell règim capitalista que impera a la resta del món»²¹

Concloent, Fàbregas ens confessava el 1933 la seva admiració pel sistema capitalista americà en l'article "Nova York: tots rics; Moscou: tots pobres" publicat -a la seva revista *El productor* i tornat a publicar el mateix any 1933 a "La crisi mundial y sus repercusiones en España". Però amb el pas dels anys matisa aquella afirmació en *L'Assaig d'Economia Política* ja que

la racionalització, que estudiarem en una altra part, tendeix a la supressió del factor humà per mitjà del maquinisme i l'automatisme, i, per tant, en un règim capitalista que s'inspira en els principis immorals d'injustícia que avui hi predominen, el benefici de la racionalització, en últim terme, seria a profit exclusiu d'una casta dominant i detentora dels instruments de la producció racionalitzada²²

En resum, el pensament organitzatiu engloba tot allò que fa referència per una banda, a les diferents propostes de racionalització del treball, conegudes habitualment amb els "ismes" de taylorisme, fordisme, però per l'altra, en allò que més personalitzat el

17 FÀBREGAS, 1937 p. 298

18 FÀBREGAS, 1937, p. 285

19 FÀBREGAS, 1937, p. 285

20 FÀBREGAS, 1937 p. 286

21 FÀBREGAS, 1937, p. 286

22 Fabregas, Joan P. Assaig d'economia política, Volum I, 2ª edició, Barcelona, edit Bosch. p. 287

nostre "moviment racionalitzador" com foren els instituts d'orientació professional i les diferents propostes de model de societat. Joan P. Fàbregas participa des de primera línia en moviment racionalitzador. Tant en la seva publicació periòdica *El productor* com en el llibre intitulat *Assaig d'economia política*. Immergint-nos en un discurs molt personal de com entén la racionalització de les organitzacions i de pas descrivint-nos la seva Tecnòpolis Catalana.

Sota un règim col·lectivista, en el qual, teòricament parlant, els béns són comuns, els efectes de la racionalització tendeixen al benefici de tots els individus sense diferències de castes. Si és una societat anònima, en la qual tot el factor humà és a ensems que obrer accionista, la disminució del factor humà en el procés de la producció, no seria perjudicial a l'individu de la casta inferior, com passa en el règim capitalista, tota vegada que, abolides les castes, la distribució del producte de l'esforç humà ha d'ésser just i equitatiu²³.

Alhora que aquest esforç organitzador a casa nostra descriu un societat que es fonamenta en el control de la tècnica, però també, alhora, hi ha tota una lliçó propositiva dels diferents models de societat, el que em vingut a definir com a *tecnòpolis catalana*. En definitiva, Joan P. Fàbregas, coincideix amb la resta dels seus coetanis donant la característica distintiva del *pensament organitzatiu català* de què el benefici és igual a la distribució, o sia, el benefici és conseqüència de la distribució de la riquesa mitjançant els criteris de l'organització científica del treball.

23 Fabregas, Joan P. Assaig d'economia política, Volum I, 2ª edició, Barcelona, edit Bosch. p. 287